

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

PRVI ODJEL

PREDMET TARBUK protiv HRVATSKE

(Zahtjev br. 31360/10)

PRESUDA

STRASBOURG

11. prosinca 2012.

Ova će presuda postati konačna pod okolnostima utvrđenim u članku 44., stavku 2. Konvencije. Može biti podvrgnuta uredničkim izmjenama.

U predmetu Tarbuk protiv Hrvatske,

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući u vijeću u sastavu:

gđa Isabelle Berro-Lefèvre, *predsjednica*,

gđa Elisabeth Steiner,

gđa Nina Vajić,

g. Anatoly Kovler,

g. Khanlar Hajiyev,

g. Linos-Alexandre Sicilianos,

g. Erik Møse, *suci*,

i g. André Wampach, *zamjenik tajnika Odjela*,

nakon vijećanja zatvorenog za javnost 20. studenog 2012. godine,

donosi sljedeću presudu koja je usvojena tog datuma:

POSTUPAK

1. Postupak u ovome predmetu pokrenut je na temelju zahtjeva (br. 31360/10) protiv Republike Hrvatske što ga je 14. svibnja 2010. godine hrvatski državljani g. Dušan Tarbuk ("podnositelj") podnio Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda ("Konvencija").

2. Podnositelja je zastupao g. D. Ivanić, odvjetnik iz Zagreba. Hrvatsku vladu ("Vlada") zastupa njezina zastupnica gđa Š. Stažnik.

3. Dana 5. rujna 2011. godine Vlada je obaviještena o prigovoru koji se odnosi na podnositeljevo pravo na pošteno suđenje. Odlučeno je i da će se istovremeno odlučiti o dopuštenosti i osnovanosti zahtjeva (članak 29., stavak 1.).

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI PREDMETA

4. Podnositelj je rođen 1956. godine i živi u Zagrebu.

5. Dana 23. listopada 1995. godine podnositelj je uhićen i smješten u pritvor zbog sumnje da je počinio kazneno djelo špijunaže u vezi s Domovinskim ratom u Hrvatskoj. Podnositelj je uhićen kao pripadnik veće skupine od osamnaest osoba, koje su sve bile osumnjičene za isto djelo.

6. Dana 24. rujna 1996. godine donesen je Zakon o općem oprost koji je propisao da se na sva kaznena djela počinjena u vezi s ratom u Hrvatskoj u razdoblju od 17. kolovoza 1990. do 23. kolovoza 1996. godine, osim djela koja predstavljaju teške povrede humanitarnog prava ili ratne zločine, uključujući i kazneno djelo genocida, primjenjuje opći oprost.

7. Temeljem Zakona o općem oprost u kazneni postupak protiv podnositelja obustavljen je 7. listopada 1996. godine i on je odmah pušten iz pritvora.

8. Dana 9. lipnja 1998. godine podnositelj je Općinskom sudu u Zagrebu podnio građansku tužbu protiv države potražujući naknadu štete uzrokovane pritvorom. Pozvao se na članak 480. Zakona o kaznenom postupku koji je propisivao da svatko tko je bio u pritvoru a protiv koga ili nije pokrenut kazneni postupak ili je obustavljen pravomoćnom odlukom ima pravo na naknadu.

9. Dana 2. lipnja 1999. godine, donesene su Izmjene i dopune Zakona o kaznenom postupku (članak 484.(a) Zakona o kaznenom postupku) kojima je predviđeno da neće biti nikakve naknade u vezi s pritvorom osoba protiv kojih je kazneni postupak obustavljen zbog pomilovanja ili oprosta temeljem posebnih zakona ili odluka.

10. Nove Izmjene i dopune Zakona o kaznenom postupku donesene su i 27. listopada 1999. godine, pobliže određujući da se članak 484.(a) odnosi na kaznena djela počinjena u razdoblju od 17. kolovoza 1990. do 23. kolovoza 1996. godine.

11. Dana 28. svibnja 2004. godine Općinski sud u Zagrebu odbio je podnositeljev zahtjev za naknadu jer nije imao nikakvu pravnu osnovu.

12. Podnositelj je 7. srpnja 2004. godine uložio žalbu protiv navedene presude Županijskom sudu u Zagrebu, tvrdeći kako je Općinski sud u Zagrebu pogrešno primijenio mjerodavno pravo.

13. Županijski sud u Zagrebu odbio je podnositeljevu žalbu 31. siječnja 2006. godine jer je njegov zahtjev prestao postojati temeljem članka 484.(a) Zakona o kaznenom postupku. Mjerodavni dio odluke glasi kako slijedi:

„ Odredbom članka 480. propisano je da pravo na naknadu štete pripada osobi koja je bila u pritvoru a postupak je obustavljen.

Međutim u konkretnom slučaju prema Zakonu o dopuni Zakona o kaznenom postupku („Narodne novine“ br. 58/99) dodan je članak 484. a. ZKP prema kojem propisi i odluke doneseni kao akt milosti kojima su počinitelji kaznenih djela pomilovani ili im je dat oprost ne predstavljaju osnovu za primjenu članka 476. do 484. tog Zakona.

Ova zakonska odredba dopunjena je Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku („Narodne novine“ broj 112/99) tako da se iza riječi oprost dodaju riječi „za kaznena djela počinjena u razdoblju od 17. kolovoza 1990. do 23. kolovoza 1996. godine.“

Navedenom zakonskom odredbom isključena je primjena odredbe članka 480. ZKP koja je davala pravo nadoknadu štete osobama koje su bile u pritvoru a protiv kojih je kazneni postupak pravomoćno obustavljen, kada je do obustave kaznenog postupka za kaznena djela počinjena u periodu od 17. kolovoza 1990. godine do 23. kolovoza 1996. godine došlo do oprosta datog temeljem članka 2. stavka 2. Zakona o općem oprost u.

Kako je u trenutku donošenja prvostupanjske presude bila na snazi navedena zakonska odredba kojom se isključuje primjena odredbe članka 480 ZKP jer ista ima i

retroaktivno djelovanje to je sud prvog stupnja pravilno primijenio materijalno pravo kada je tužbeni zahtjev za naknadu štete odbio.“

14. Dana 13. travnja 2006. godine podnositelj je uložio reviziju Vrhovnom sudu Republike Hrvatske prigovorivši, *inter alia*, retroaktivnoj primjeni članka 484.(a) Zakona o kaznenom postupku na njegovu građansku tužbu, koja je bila podnesena godinu dana prije uvođenja te odredbe.

15. Dana 28. kolovoza 2007. godine Vrhovni sud odbio je podnositeljevu reviziju, ponavljajući obrazloženje Županijskog suda u Zagrebu. Vrhovni sud također je dodao:

„Nije osnovana tvrdnja revidenta da citirana zakonska odredba ne predviđa retroaktivnu primjenu te odredbe. Naprotiv, tom odredbom propisana je njena retroaktivna primjena jer ona isključuje primjenu odredbe čl. 480. ZKP, po kojoj bi tužitelj imao pravo na naknadu štete kada je dan oprost za djela počinjena u ranijem razdoblju i to od 17. kolovoza 1990. do 23. kolovoza 1996. kao što je ono djelo koje se stavlja tužitelju na teret i zbog kojega je obustavljen kazneni postupak. S obzirom na sadržaj izmijenjene odredbe čl. 484. a Zakona o kaznenom postupku ("Narodne novine", broj 112/9) nema sumnje da odredba čl. 484.a Zakona o kaznenom postupku ima retroaktivno djelovanje.“

16. Podnositelj je podnio ustavnu tužbu Ustavnom sudu Republike Hrvatske 19. studenog 2007. godine, ponovivši svoju tvrdnju da je zbog retroaktivne primjene članka 484.(a) Zakona o kaznenom postupku na njegovu građansku tužbu, koja je bila podnesena godinu dana prije stupanja na snagu te odredbe, prestalo postojati njegovo pravo na naknadu. Zatražio je da Ustavni sud ukine presude nižih sudova.

17. Dana 5. studenog 2009. godine Ustavni sud odbio je podnositeljevu ustavnu tužbu, prihvativši obrazloženje nižih sudova. Ta je odluka dostavljena podnositelju 18. prosinca 2009. godine.

II. MJERODAVNO DOMAĆE PRAVO I PRAKSA

Ustav

18. Mjerodavne odredbe Ustava Republike Hrvatske ("Narodne novine", br. 56/1990, 135/1997, 113/2000, 28/2001) glase kako slijedi:

Članak 5.

"U Republici Hrvatskoj zakoni moraju biti u suglasnosti s Ustavom... "

Članak 25.

“ ...

Svatko tko je bio nezakonito lišen slobode ili osuđen ima, u skladu sa zakonom, pravo na odštetu i javnu ispriku.

Članak 29.

"Svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično i u razumnom roku odluči o njegovim pravima i obvezama, ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela."

Ustavni zakon o Ustavnom sudu

19. Mjerodavni dijelovi Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske ("Narodne novine", br. 99/1999, 29/2002 i 49/2002) glase kako slijedi:

Članak 62.

"1. Svatko može podnijeti Ustavnom sudu ustavnu tužbu ako smatra da mu je pojedinačnim aktom tijela državne vlasti, tijela jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave ili pravne osobe s javnim ovlastima, kojim je odlučeno o njegovim pravima i obvezama ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela, povrijeđeno ljudsko pravo ili temeljna sloboda zajamčena Ustavom, odnosno Ustavom zajamčeno pravo na lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu (u daljnjem tekstu: ustavno pravo)..."

Zakon o kaznenom postupku

20. Mjerodavne odredbe *Zakona o kaznenom postupku*, ("Narodne novine", br. 110/1997, koji je donesen 3. listopada 1997. a stupio na snagu 1. siječnja 1998.), glase kako slijedi:

Članak 478.

"...

(3) Tužba za naknadu štete podnosi se protiv Republike Hrvatske. "

Članak 480.

"(1) Pravo na naknadu štete pripada i osobi:

1. koja je bila u pritvoru, a nije došlo do pokretanja kaznenog postupka, ili je postupak obustavljen pravomoćnim rješenjem ..."

21. Mjerodavni dio izmjena i dopuna Zakona o kaznenom postupku donesenih 2. lipnja 1999. i 27. listopada 1999. godine (objavljenih u "Narodnim novinama", br. 58 od 6. lipnja 1999. i 112 od 29. listopada 1999.), glasi:

Članak 484. (a)

"Posebni propisi i odluke doneseni kao akti milosti kojima su počinitelji kaznenih djela pomilovani ili im je dan oprost ne predstavljaju osnovu za primjenu odredaba članaka 476. do 484. ovoga Zakona.«

Zakon o općem oprost

22. Mjerodavni dio Zakona o općem oprost ("Narodne novine", br. 80/1996) glasi kako slijedi:

Članak 1.

"Ovim se Zakonom daje opći oprost od kaznenog progona i postupka počiniteljima kaznenih djela počinjenih u agresiji, oružanoj pobuni ili oružanim sukobima te u svezi s agresijom, oružanom pobunom ili oružanim sukobima u Republici Hrvatskoj.

Oprost se odnosi i na izvršenje pravomoćne presude izrečene počiniteljima kaznenih djela iz stavka 1. ovoga članka.

Oprost od kaznenog progona i postupka odnosi se na djela počinjena u razdoblju od 17. kolovoza 1990. do 23. kolovoza 1996."

Članak 2.

"Protiv počinitelja kaznenih djela iz članka 1. ovoga Zakona kazneni se progon neće poduzimati, a kazneni se postupak neće pokretati.

Ako je kazneni progon poduzet, obustavit će se, a ako je kazneni postupak pokrenut, sud će rješenjem postupak obustaviti po službenoj dužnosti.

Ako je osoba na koju se odnosi oprost iz stavka 1. ovoga članka lišena slobode, sud će odrediti da se pusti na slobodu. "

Članak 3.

"Od oprosta za kaznena djela iz članka 1. ovoga Zakona izuzeti su počinitelji najtežih povreda humanitarnog prava koje imaju karakter ratnih zločina i to za kaznena djela genocida iz članka 119., ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz članka 120., ratnog zločina protiv ranjenika i bolesnika iz članka 121., ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika iz članka 122., organiziranja grupe i poticanja na počinjenje genocida i ratnih zločina iz članka 123., protupravnog ubijanja i ranjavanja neprijatelja iz članka 124., protupravnog oduzimanja stvari od ubijenih i ranjenih na bojištu iz članka 125., upotrebe nedopuštenih sredstava borbe iz članka 126., povrede parlamentara iz članka 127., surovog postupka s ranjenim, bolesnicima i ratnim zarobljenicima iz članka 128., neopravdane odgode repatrijacije ratnih zarobljenika iz članka 129., uništavanja kulturnih i povijesnih spomenika iz članka 130., poticanja na agresivni rat iz članka 131., zloupotrebe međunarodnih znakova iz članka 132., rasne i druge diskriminacije iz članka 133., utemeljivanja ropskog odnosa i prijevoza osoba u ropskome odnosu iz članka 134., međunarodnog terorizma iz članka 135., ugrožavanja osoba pod međunarodnom zaštitom iz članka 136., uzimanja talaca iz članka 137. Osnovnog krivičnog zakonika Republike Hrvatske ("Narodne novine" br. 31/93. - pročišćeni tekst, 35/93., 108/95., 16/96. i 28/96.), te kaznenog djela terorizma propisanog odredbama međunarodnog prava.

Od oprosta se izuzimaju počinitelji ostalih kaznenih djela utvrđenih Osnovnim krivičnim zakonom Republike Hrvatske ("Narodne novine" br. 31/93. - pročišćeni tekst, 35/93., 108/95., 16/96. i 28/96.) i Krivičnim zakonom Republike Hrvatske ("Narodne novine" br. 32/93. - pročišćeni tekst 38/93., 28/96., i 30/96.) koja nisu počinjena tijekom agresije, oružane pobune ili oružanih sukoba te nisu u svezi s agresijom, oružanom pobunom ili oružanim sukobima u Republici Hrvatskoj."

Sudska praksa Ustavnog suda

23. U svojoj odluci br. U-I-2023/2002 od 7. prosinca 2005. godine Ustavni sud odbio je zahtjev za ocjenu ustavnosti članka 484.(a) Zakona o kaznenom postupku koji je podnio podnositelj R.V. navodeći da je ta odredba Zakona o kaznenom postupku protivna Ustavu, članku 5., stavku 5. Konvenciji i članku 3. Protokola br. 7. Mjerodavni dio odluke glasi:

“[članak 25. stavak 4. Ustava] jamči pravo na odštetu i javnu ispriku svima koji su nezakonito lišeni slobode. Iz navedene odredbe proizlazi da pravo na materijalnu i moralnu satisfakciju imaju osobe kojima je oduzeta sloboda na način koji nije bio u skladu sa zakonom, a pod uvjetima i u postupku utvrđenom zakonom. Ustav ne određuje uvjete pod kojima određene osobe stječu pravo na odštetu. Propisivanje tih uvjeta prepušteno je zakonodavcu.

...

Osporenim odredbom izuzeti su od prava na naknadu štete te drugih zakonom utvrđenih prava osobe koje su posebnim propisima i odlukama pomilovane ili im je dan oprost za kaznena djela počinjena tijekom oružanih sukoba i rata u Republici Hrvatskoj....

Osporenu odredbu Ustavni sud ne ocjenjuje nesuglasnom s odredbom članka 25. stavka 4. Ustava. Ovo u prvom redu iz razloga što je prema Ustavu nezakonitost pri lišavanju slobode temeljni element konstituiranja prava na odštetu. Samo uslijed nezakonitog oduzimanja slobode nastaje na strani države obveza materijalnog i moralnog obeštećenja osobe kojoj je sloboda oduzeta.

Postojanje općeg ili pojedinačnog akta milosti ne utječe na činjenicu je li određena osoba zakonito lišena slobode. Na zakonitost lišavanja slobode ne utječe niti činjenica da je naknadno kazneni progon protiv određene osobe obustavljen na temelju pomilovanja ili oprosta. Za procjenjivanje zakonitosti lišavanja slobode određene osobe bitno je da u trenutku oduzimanje slobode postoji pravna osnova lišavanja slobode te da je oduzimanje slobode određeno na zakonom propisan način u zakonito provedenom postupku. Pravo na odštetu ostvaruje samo osoba koja je lišena slobode pod okolnostima koje se mogu smatrati propustima nadležnih tijela državne vlasti.

Također, prema ocjeni ovog Suda pravo je zakonodavca, u slučajevima kad se određene osobe neovisno o njihovoj krivnji aktom milosti ili oprosta izuzimaju od odsluživanja kazne ili kaznenog progona, te osobe isključiti iz kruga ovlaštenika prava na odštetu. Kod odustanka od kaznenog progona uslijed pomilovanja ili oprosta ne radi se o lišavanju slobode uslijed razloga koji padaju na teret nadležnih tijela sudbene vlasti i za koje država odgovara.

Pravo na odštetu koje proizlazi iz mjerodavnih odredaba Zakona o kaznenom postupku, a čija se primjena osporenim odredbom isključuje, imaju osobe zbog neopravdane osude, odnosno one osobe koje su lišene slobode, a da naknadno kazneni postupci protiv njih nisu okončani pravomoćnim osudama. Dakle, radi se o razlozima koji padaju na teret nadležnih tijela sudbene vlasti i za koje država odgovara.

Osporena odredba nije u nesuglasnosti ni s odredbama Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda te Protokola 7 uz Konvenciju.

Sadržajno, istovjetno kao i Ustav Republike Hrvatske, Konvencija zabranjuje nezakonito lišavanje slobode. Pravo na odštetu veže se uz situacije kad je "neka osoba osuđena pravomoćnom presudom za kazneno djelo i kad je naknadno njezina presuda poništena" ili je "osoba pomilovana na temelju novih ili novoootkrivenih činjenica koje

upućuju na pogrešnu presudu". U oba slučaja radi se o okolnostima koje upućuju na propuste u vođenju kaznenih postupaka nadležnih tijela sudbene vlasti određene države, uslijed kojih je došlo do izricanja pogrešne presude ili postoje okolnosti koje upućuju na pogrešnu presudu. Konvencija uvjetuje pravo na odštetu utvrđenjem da je do lišavanja slobode došlo zbog propusta za koje država odgovara.”

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANKA 6. KONVENCIJE

24. Podnositelj prigovara da nije imao pošteno suđenje zajamčeno člankom 6., stavkom 1. Konvencije, koji glasi kako slijedi:

"Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi...svatko ima pravo da sud pravično. .. ispita njegov slučaj...."

A. Dopuštenost

1. Tvrđnje stranaka

25. Vlada tvrdi da je podnositelj svoj zahtjev Sudu podnio izvan šestomjesečnog roka. Prema Vladinom mišljenju, taj je rok počeo teći od dostave presude Vrhovnog suda kojom je odlučeno o podnositeljevoj reviziji, i to od 25. listopada 2007. godine, a ne od dostave odluke Ustavnog suda, na koju se podnositelj pozvao kad je podnio svoj zahtjev Sudu 14. svibnja 2010. godine. To je tako jer se podnositelj u svojoj ustavnoj tužbi nije izričito pozvao na odredbu Ustava koja jamči pravo na pošteno suđenje.

26. Vlada također tvrdi da je podnositelj trebao podnijeti građansku tužbu za naknadu štete protiv države ako je smatrao kako je bio pretrpio bilo kakvu štetu uzrokovanu nezakonitim ili nepravilnim radnjama suca u građanskom postupku.

27. Podnositelj tvrdi da se pridržavao postupka predviđenog domaćim pravom i da je svoje prigovore zbog nepoštenosti građanskog postupka podnio Ustavnom sudu, zatraživši da taj sud ukine odluke nižih sudova.

2. Ocjena Suda

28. Sud ponavlja kako su zahtjevi sadržani u članku 35., stavku 1. koji se tiču iscrpljivanja domaćih pravnih sredstava i šestomjesečni rok međusobno blisko povezani, budući da nisu samo kombinirani u istome članku, nego su isto tako izrečeni u jednoj rečenici čije gramatičko tumačenje podrazumijeva takav međusobni odnos (vidi odluku Komisije u predmetu *Hatjianastasiou protiv Grčke*, br. 12945/87, od 4. travnja 1990. i *Berdzenishvili protiv Rusije* (odl.) br. 31697/03, ECHR 2004--II (izvaci)).

29. U pravilu, šestomjesečni rok teče od datuma konačne odluke u procesu iscrpljivanja domaćih pravnih sredstava. Članak 35., stavak 1. ne može biti tumačen na način koji bi zahtijevao da podnositelj obavijesti Sud o svom prigovoru prije nego što je njegov položaj u vezi s tom stvari konačno riješen na domaćoj razini. Sud je u tom pogledu već presudio kako se od podnositelja u načelu zahtijeva da, kako bi zadovoljili načelo supsidijarnosti, prije podnošenja prigovora protiv Hrvatske Sudu hrvatskom Ustavnom sudu daju priliku ispraviti njihovu situaciju (vidi *Orlić protiv Hrvatske*, br. 48833/07, stavak 46., 21. lipnja 2011.).

30. Sud bilježi da je podnositelj tijekom domaćeg postupka prvo uložio žalbu Županijskom sudu u Zagrebu protiv prvostupanjske presude Općinskog suda u Zagrebu kojom je odbijena njegova građanska tužba za naknadu štete, prigovorivši retroaktivnoj primjeni mjerodavnog prava. Kad je Županijski sud u Zagrebu odbio njegovu žalbu, podnositelj je iste prigovore naveo u svojoj reviziji Vrhovnom sudu i nakon toga u ustavnoj tužbi Ustavnom sudu. Podnositelj je u svojoj ustavnoj tužbi prigovorio da je zbog retroaktivne primjene članka 484.(a) Zakona o kaznenom postupku na njegovu građansku tužbu koja je bila podnesena godinu dana prije stupanja na snagu te odredbe, prestalo postojati njegovo pravo na naknadu, te je zatražio od Ustavnog suda da ukine sve odluke nižih sudova.

31. Glede Vladinih tvrdnji kako se u svojoj ustavnoj tužbi nije izričito pozvao na odredbu Ustava koja jamči pravo na pošteno suđenje, Sud ponavlja kako zahtjev za iscrpljivanje domaćih pravnih sredstva znači da prigovor koji se podnosi Sudu treba prvo, barem u biti, biti podnesen odgovarajućim nacionalnim sudovima, u skladu s formalnim zahtjevima domaćega prava i u propisanim rokovima (vidi, između mnogo drugih, predmete *Gluhaković protiv Hrvatske*, br. 21188/09, stavak 42., 12. travnja 2011. i *Saliba i ostali protiv Malte*, br. 20287/10, stavak 73., 22. studenog 2011.).

32. Stoga Sud smatra da je, prigovarajući retroaktivnoj primjeni mjerodavnog prava tijekom cijelog domaćeg postupka, podnositelj redovno iskoristio domaća pravna sredstva, kako to zahtijeva članak 35., stavak 1. Konvencije, prije nego što je te prigovore dostavio Sudu. Stoga je podnositelj, podnijevši svoj zahtjev Sudu u roku od šest mjeseci nakon što mu je bila dostavljena odluka Ustavnog suda, poštovao pravilo o šest mjeseci za podnošenje svog zahtjeva Sudu.

33. Glede Vladinih tvrdnji da je podnositelj mogao podnijeti građansku tužbu za naknadu štete protiv države zbog nezakonitih ili nepravilnih radnji suca u građanskom postupku, Sud smatra da se prigovori zbog nepoštenosti postupka najbolje rješavaju u postupku u vezi s kojim su takvi prigovori uloženi. Stoga nije bilo potrebno da podnositelj podnese dodatnu građansku tužbu protiv države jer je iskoristio mjerodavna pravna sredstva tijekom građanskog postupka.

34. S obzirom na takvu pozadinu, Sud smatra kako Vladine prigovore treba odbiti.

35. Sud nadalje smatra da ovaj dio zahtjeva nije očito neosnovan u smislu članka 35. stavka 3.(a) Konvencije. Nadalje primjećuje i da nije nedopušten ni po kojoj drugoj osnovi. Stoga treba utvrditi da je dopušten.

B. Osnovanost

1. Tvrđnje stranaka

36. Podnositelj tvrdi da je način na koji su nacionalni sudovi na njegov predmet primijenili zakone koji uređuju pravo na naknadu u odnosu na pritvor bio nepošten. Tvrdi da je Ustavom i mjerodavnim pravom, koji su bili na snazi u vrijeme njegovog puštanja iz pritvora, bilo predviđeno pravo na naknadu svim pritvorenim osobama protiv kojih je kazneni postupak obustavljen. Nije bilo nikakvog razloga za drugačiju primjenu tih načela na njegov predmet, a činjenica da je dobio pomilovanje nije bila ni na koji način značajna, budući da Zakon o općem oprostima nikada nije isključio pravo na naknadu. To je pravo prestalo postojati godinu dana nakon što je on podnio građansku tužbu za naknadu štete, i to zbog Izmjena i dopuna Zakona o kaznenom postupku. Jedina svrha zakonodavnih izmjena bila je izbjegavanje plaćanja naknade za njegov pritvor, koji nije bio opravdan bilo kakvom razumnom sumnjom, a još manje osuđujućom odlukom, budući da su u tom trenutku domaćim sudovima već bili podneseni brojni zahtjevi za naknadu. Vlada je na taj način izravno utjecala na ishod njegovog postupka koji je bio u tijeku te je retroaktivno ugasila njegovo pravo na naknadu koje je prethodno bilo postojalo.

37. Vlada tvrdi kako je bila dobro ustanovljena praksa domaćih sudova da članak 484.(a) Zakona o kaznenom postupku, ima retroaktivni učinak tako što je temeljem njega prestalo postojati pravo na naknadu osoba koje su bile pritvorene, ali im je nakon toga dan oprost. Stoga je podnositelj morao znati za tu praksu domaćih sudova barem od kolovoza 2005. godine kad se sudska praksa Vrhovnog suda u potpunosti ustalila. Retroaktivni učinak određenih odredbi zakona bio je u nadležnosti zakonodavca i nije bio protivan Ustavu. Odluke domaćih sudova o odbijanju podnositeljeve građanske tužbe temeljile su se na mjerodavnom domaćem pravu, i to članku 484.(a) Zakona o kaznenom postupku te su bile dostatno obrazložene. Štoviše, sve su podnositeljeve tvrdnje ispitali domaći sudovi na tri razine nadležnosti kao i Ustavni sud, koji je utvrdio da su se sve odluke nižih sudova temeljile na mjerodavnom domaćem pravu.

2. Ocjena Suda

(a) Opća načela

38. Sud ponavlja kako je u kontekstu građanskih sporova više puta presudio da, iako zakonodavcu u načelu nije zabranjeno donositi nove retroaktivne odredbe radi uređivanja prava koja proizlaze iz zakona koji su

na snazi, načelo vladavine prava i pojam poštenog suđenja ugrađen u članak 6. Konvencije isključuju miješanje zakonodavca – osim zbog jakih razloga općeg interesa – u vršenje sudbene vlasti kojem je cilj utjecati na sudsku odluku o sporu (vidi između mnogo drugih izvora, *Stran Greek Refineries i Stratis Andreadis protiv Grčke*, 9. prosinca 1994., stavak 49., Serija A br.301-B; *National & Provincial Building Society, Leeds Permanent Building Society i Yorkshire Building Society protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 23. listopada 1997., stavak 112., *Izvešća o presudama i odlukama 1997-VII*; *Zielinski i Pradal i Gonzalez i ostali protiv Francuske* [VV], br. 24846/94 i 34165/96 do 34173/96, stavak 57., ECHR 1999-VII i *Scordino protiv Italije (br. 1)* [VV], br. 36813/97, stavak 126., ECHR 2006-...).

39. Sud smatra da su ova načela bitni elementi pojmova pravne sigurnosti i zaštite legitimnog povjerenja stranaka u postupku (vidi predmet *Unédic protiv Francuske* br. 20153/04, stavak 74., 18. prosinca 2008.).

40. Stoga će Sud, kad ocjenjuje je li miješanje zakonodavca u vršenje sudbene vlasti, koje je bilo osmišljeno kako bi utjecalo na odluku o sporu, uvođenjem retroaktivnih odredbi, povrijedilo podnositeljevo pravo na pošteno suđenje, ponajprije ocijeniti postojanje snažnih razloga javnog interesa za takve zakonodavne promjene (vidi naprijed citirani predmet *Scordino protiv Italije* (br. 1), [VV], stavak 132.). Sud uz to mora ispitati učinke takvih zakonodavnih promjena uzetih zajedno s načinom i ciljanim vremenom njihovog donošenja (vidi predmete *Papageorgiou protiv Grčke*, 22. listopada 1997., stavak 38., *Izvešća 1997-VI* i *Smokovitis i ostali protiv Grčke*, br. 46356/99, stavak 24., 11. travnja 2002.).

(b) Primjena tih načela na ovaj predmet

41. Sud bilježi kako je prije izmjena i dopuna Zakona od kaznenom postupku od 2. lipnja i 27. listopada 1999. godine, članak 480. tog Zakona predviđao pravo na naknadu svakom tko je bio u pritvoru, ali protiv koga kazneni postupak ili nije bio pokrenut ili je bio obustavljen pravomoćnom odlukom. -Podnositelj u ovom predmetu bio je pritvoren od 23. listopada 1995. do 7. listopada 1996. godine, a kazneni postupak protiv njega obustavljen je temeljem Zakona o općem oprostima od 24. rujna 1996. godine, kojim je dan opći oprost od kaznenog progona i postupka navodnim počiniteljima kaznenih djela počinjenih tijekom Domovinskog rata u Hrvatskoj i u vezi s njim (vidi stavak 22.). Međutim, Zakon o općem oprostima ne sadrži nikakve odredbe u vezi s pravom na naknadu.

42. Navedenim izmjenama Zakona o kaznenom postupku od 2. lipnja i 27. listopada 1999. godine isključena je primjena članka 480. u predmetima u kojima je oprost dan u vezi s kaznenim postupkom za djela navodno počinjena u razdoblju između 17. kolovoza 1990. i 23. kolovoza 1996. godine, povezanih s agresijom, oružanom pobunom ili oružanim sukobom u Hrvatskoj tijekom Domovinskog rata. U ovom su predmetu te izmjene

imale učinak isključenja podnositelja kao korisnika prava zahtijeva za naknadu temeljem članka 480. Zakona o kaznenom postupku.

43. Kako bi se razabrala narav tih izmjena i njihov utjecaj na podnositeljevu konkretnu situaciju Sud ih mora ispitati u odnosu na pravila i načela domaćeg pravnog sustava u cjelini, u mjeri u kojoj se tiču prava na naknadu za pritvor u kaznenom postupku koji nije doveo do osude.

44. U tom pogledu Sud bilježi kako članak 25., stavak 4. hrvatskog Ustava predviđa pravo na naknadu samo onih pojedinaca koji su bili nezakonito lišeni slobode ili nezakonito osuđeni (vidi stavak 18.). Ustavni sud u svom je tumačenju ove ustavne odredbe i mjerodavnih odredbi Zakona o kaznenom postupku presudio kako su nezakonitost pritvora i nedostaci u vođenju postupka koji se mogu pripisati domaćim vlastima, odlučni elementi u odnosu na pravo na naknadu. Stoga kad nema nezakonitosti ili nedostataka u vođenju postupka nema ni mjesta dosudi naknade (vidi stavak 23.).

45. U svjetlu načela da su domaće vlasti u najboljem položaju tumačiti domaće pravo (vidi predmet *Dolca protiv Rumunjske*, br. 59282/11, stavak 23., 2. rujna 2012.), Sud prihvaća takvo tumačenje mjerodavnih domaćih pravila, osobito jer izgleda kako su u skladu s mjerodavnim odredbama Konvencije.

46. S tim u vezi Sud ponavlja kako mora ispitati situaciju koju pobija podnositelj u svjetlu Konvencije tumačene u cjelini (vidi, na primjer, predmet *Büker protiv Turske* br. 29921/96, stavak 31., 24. listopada 2000.). Sud nadalje ponavlja kako pravo na naknadu predviđeno člankom 5., stavkom 5. Konvencije pretpostavlja da su ili domaće vlasti ili institucije Konvencije utvrdile povredu jednog od stavaka članka 5., (vidi, između mnogo drugih, predmet *Stanev protiv Bugarske* [VV], br. 36760/06, stavak 182., ECHR 2012). Slično tome, Sud je presudio kako je cilj članka 3. Protokola br. 7. dati pravo na naknadu osobama osuđenim zbog pogrešnog provođenja pravde kad su takvu osudu izmijenili domaći sudovi zbog nove ili novootkrivene činjenice (vidi, na primjer, predmet *Matveyev protiv Rusije*, br. 26601/02, stavci 38.-39., 3. srpnja 2008.).

47. Sud bilježi kako domaće vlasti u ovom predmetu nisu utvrdile nikakvo pogrešno provođenje pravde i nikakvu nezakonitost podnositeljeva pritvora, a ni podnositelj ne tvrdi da je njegov pritvor bio nezakonit sam po sebi ili da je na neki drugi način njime prekršena Konvencija ili domaće pravo, već potražuje pravo na naknadu jer, temeljem Zakona o općem oprost, kazneni postupak protiv njega nije završio osuđujućom odlukom.

48. Međutim, Sud bilježi kako se ne može smatrati da donošenje Zakona o općem oprost, kao suvereni čin koji je doveo do podnositeljevog imuniteta u odnosu na kazneni progon, navodi na zaključak da je bilo nepravilnog provođenja pravde, da je podnositeljev pritvor bio nezakonit, ili da je na neki drugi način postojala osnova po kojoj bi podnositelj mogao potraživati bilo kakvu naknadu u vezi s kaznenim postupkom protiv njega ili njegovim pritvorom. To samo znači da je država odlučila dati određenoj

klasi okrivljenika, kojoj je pripadao podnositelj, imunitet od daljnjeg kaznenog progona.

49. Stoga izgleda kako je postojala pravna praznina između Zakona o općem oprostima i opće odredbe članka 480. Zakona o kaznenom postupku koja se tiče pitanja naknade za pritvor u kaznenom postupku, do čije obustave bez osuđujuće odluke nije došlo, kao što je navedeno u Ustavu, zbog nedostatka revnosti ili zbog proizvoljnosti domaćih vlasti.

50. Sud je spreman prihvatiti da je ova pravna praznina riješena donošenjem izmjena članka 480. Zakona o kaznenom postupku koje su imale učinak prestanka prava na naknadu u slučaju davanja oprosta (vidi, *mutatis mutandis*, naprijed citirani predmet *Unédic* protiv Francuske, stavak 77.), čak i ako je to konkretno značilo retroaktivnu primjenu tih izmjena na predmete kao što je podnositelj. Štoviše, organi Konvencije već su presudili kako čak i u slučaju temeljnih područja zaštite ljudskih prava kao što je pravo na život, država, u kontekstu svoje kaznene politike, može opravdano donijeti bilo kakve zakone o oprostima koje smatra potrebnima. Mora, međutim, paziti da se zadrži ravnoteža između legitimnih interesa države i interesa pojedinih pripadnika javnosti (vidi predmet *Dujardin i ostali protiv Francuske*, br. 16734/90, Odluka komisije od 2. rujna 1991., Odluke i izvješća 72, str. 236).

51. S tim u vezi, Sud također primjećuje kako je temeljem članka 6. Konvencije stalno presuđivao da zakonodavac u građanskim stvarima nije spriječen donositi nove retroaktivne odredbe kako bi uredio prava iz postojećih zakona u mjeri u kojoj izgleda kako postoje čvrste osnove u općem interesu, kao što, po mišljenju Suda, postoje u ovom predmetu (vidi naprijed citirani predmet *National & Provincial Building Society, Leeds Permanent Building Society and Yorkshire Building Society*, stavak 112.).

52. Sud ima na umu činjenicu da su izmjene donesene dok je bio u tijeku podnositeljev građanski postupak za naknadu, ali ne može ne primijetiti kako se odredba članka 480. Zakona o kaznenom postupku, na koju se podnositelj pozvao u svojoj građanskoj tužbi, nije odnosila konkretno na predmete u kojima se radilo o oprostima. Nadalje, ustavna odredba kojom je dano pravo na naknadu samo onim pojedincima koji su nezakonito lišeni slobode ili nezakonito osuđeni već je bila na snazi. S tim u vezi Sud bilježi kako je Ustav iznad redovnih zakona (vidi stavak 18.).

53. Stoga se ne može reći da je bilo apsolutno nepredvidivo da bi mogao biti donesen novi zakon s učinkom pojašnjenja postojećih općih pravila Zakona o kaznenom postupku (vidi, *mutatis mutandis*, naprijed citirane predmet *National & Provincial Building Society, Leeds Permanent Building Society and Yorkshire Building Society*, stavak 112., i naprijed citirani predmet *Zielinski i Pradal i Gonzalez i ostali*, stavak 59.).

54. Te su izmjene donesene prije donošenja prvostupanjske presude u podnositeljevom predmetu (vid, suprotno, predmet *Papageorgiou*, stavak 38.), ili prije nego što je postignut bilo kakav napredak u postupku, što taj predmet razlikuje od drugih predmeta koje je rješavao Sud u kojima su

zakonodavne izmjene izmijenile tijekom postupka koji je bio u tijeku godinama, i u kojima je bila donesena ovršiva presuda (vid naprijed citirani predmet *Stran Greek Refineries and Stratis Andreadis*).

55. S obzirom na tu pozadinu, Sud smatra da nije došlo do povrede članka 6. Konvencije.

II. OSTALE NAVODNE POVREDE KONVENCIJE

56. Podnositelj također prigovara temeljem članka 6., stavka 2. Konvencije da se prema njemu u odlukama nacionalnih sudova u građanskom postupku postupalo kao da je počinio kazneno djelo. Nadalje prigovara temeljem članka 5., stavaka 3. i 5. Konvencije, da je njegov pritvor premašio razumni rok i da nije imao pravo na naknadu. Naposljetku, poziva se na članak 7. Konvencije, no to ničime ne potkrepljuje.

57. U svjetlu svih materijala koje posjeduje, te u mjeri u kojoj su stvari koje su predmet prigovora u njegovoj nadležnosti, Sud smatra da ovaj dio zahtjeva ne upućuje na postojanje bilo kakve povrede Konvencije. Slijedi da je ovaj prigovor nedopušten temeljem članka 35., stavka 3. kao očigledno neosnovan, te da ga treba odbiti temeljem članka 35., stavka 4., Konvencije.

IZ TIH RAZLOGA SUD JEDNOGLASNO

1. *Utvrđuje* da je prigovor koji se odnosi na podnositeljevo pravo na pošteno suđenje dopušten a ostatak zahtjeva nedopušten;
2. *Presuđuje* da nije došlo do povrede članka 6., stavka 1., Konvencije.

Sastavljeno na engleskome jeziku i otpravljeno u pisanom obliku dana 11. prosinca 2012.godine, u skladu s pravilom 77. stavcima 2. i 3. Poslovnika Suda.

g. André Wampach
zamjenik tajnika

g. Peer Lorenzen
predsjednik

© Ured zastupnika RH pred Europskim sudom za ljudska prava. Sva prava pridržana.